

"te érted-e, mit mondanak?" A feje csavargásából kivettem, hogy bizony ő sem sokat érthet a dologból, pedig ő Iránban született és állítólag az iráni örmények nyelve a legközelebb állt az "ánibeli" örményekéhez. Aztán kijöttünk a templomból és a barátom megmagyarázta nekem, hogy ez valami más örmény nyelv, amit ő sajnos, csak 25 %-ban ért. Ő úgy állította, hogy ez ún. nyugati örmény nyelv és a számukra nem teljesen érthető, mert ismeretlen nyelvjárást, illetve idegen szavakat is tartalmaz.

Értetlenül bámultam rá a szavak hallatára és mivel kevésbé voltam jártas ezekben a dolgokban, elhatároztam, hogy utána járok. Évek teltek el, amíg ismét érdekelni kezdett a dolog és ekkor olvastam el az ezzel kapcsolatos hiteles dolgokat.

Amint ismeretes, az örmények tekintélyes része a szeldzsuk és mongol hódítás elől a Krím-félszigetre menekült. Az új hazára lelő örmények átvették az akkor a Krímben és a Fekete-tenger északi partvidékén élő kipszak népek által beszélt török nyelvet. Ezek nyelvezete a régiak közül a kunhoz, a mai török nyelvek körében a karaimhoz állt közel. Ez a nyelv már a XVIII. században kihalt. Az idemenekült örmények egy töredéke tovább folytatta útját Nyugat Ukrajnába, ahol főként Kamieniec Podolski és Lwów (Lemberg) környékén telepedtek meg. Innen húzódtak Moldvába, ahonnan nagyrészüket végleg Erdélybe telepedett. Ezekről a helyekről is hoztak magukkal idegen szavakat, főként a lengyelből. Már a Krímben jelentős írásbeliséget hoztak létre, amelyet magukkal vittek abban az írott állapotban, ahogyan ezt akkor leírták.

Ez nagyjából később sem változott, természetesen, behatóbban kellene tanulmányozni és főleg nem amatőr szinten.

Személyes tapasztalataim alapján állíthatom, hogy filológiai végzettséggel rendelkező mai örmények is csak kis százalékban értették meg első látásra a csikszépvízi örmény anyakönyvben írt szövegeket, de mivel ez általában standard szöveg, egy bizonyos idő után már következtetéssel is tudták értelmezni a régi nyelvezetű anyakönyvi bejegyzéseket.

Az "ánibeli" örmények által hozott nyelv is lassan feledésbe merült, mert az európai diaszpórák örmény nyelvezete is alakult az élő örmény nyelv után.

Ez azzal magyarázható, hogy írásbeli utánpótlása a nyelvnek csak innen történhetett, így az élő nyelv szavai lassan egyre nagyobb arányban szorították ki a régi nyelvjárás szavait. Ez - mondhatni - észrevétlenül történt, mivel az igazi, régi nyelvet már nem beszélte nyelvtanilag senki, és akik az újat tanulták, azoknak fogalma sem volt arról, hogy valamikori őseik milyen szavakat használtak mindennapi beszédük során.

Bécs, 2000. márciusa

Dr. Száva T. Sándor

*****

Lapzárta után érkezett:

Nagyszabású rendezvénysorozatot tartott április 30-án Gyergyószentmiklós örmény-magyar közössége, amelynek meghívott védnökei voltak *dr. Issekutz Sarolta* Budapestről és *id. Aján G. Gerő* Siófokról. Részletes beszámoló következő számunkban.

2000. május 5-én emlékestet rendezett a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat az örmény genocídium évfordulóján. Részletes beszámoló szintén következő számunkban.

*****

Csak egy kérdés

(avagy: mit jelez az impresszum? - a jelen számunkban közölt, dr. Issekutz Sarolta által írt "Nyílt levél dr. Doncsev Tosóhoz" c. íráshoz csatlakozva)

Az az egy kérdés, amit szeretnék fölteni, így hangzik: mit jelez az impresszum?
Egészen pontosan fogalmazva: mit jelez a kolofonban elhelyezett impresszum?
Nem keresztretjvényt adok fel Önöknek, és nem akarnám az Olvasót bosszantani, ezért máris megmagyarázom az említett fogalmakat.

A kolofon a könyv (vagy folyóirat, lap, időszaki kiadvány) azon része, ahol a készítőik neve, a nyomtatványra vonatkozó adatok szerepelnek. Magyarán: azt jelzi, hogy ki csinálta, ki vállal érte felelősséget? Az impresszum pedig a nyomdai adatokat, a tervezést, kivitelezést jelző rész, amelyet (a nyomdaipari lexikon hivatalos megfogalmazása szerint, valamint évszázados, kiadói-szerkesztői-nyomdai szokás alapján) többnyire a kolofonban helyeznek el.

Vagyis - bár néha keverjük a két elnevezést - mindez együtt valamely kiadvány készítőinek a névjegye. Nemcsak szokás, hanem törvényi kötelezettség. Ha ugyanis egy kiadvány kolofon (impresszum) nélkül jelenik meg, az nincs. Nem létezik. Az olyan, mintha bekopogunk valakinek az ajtaján, de a kérdésre: "ki az?" - nem válaszolunk. Nem mehetünk utána, hogy ki, mikor, miért írt és nyomtatott ki ezt, vagy azt.

Minden lapnál így van ez.

Például az ARARÁT-nál. Ennek a lapnak 1999. december 31-i dátummal kiadott számában (V. évfolyam 12. szám) a kolofon a 24. oldalon (hátsó borítón) azt mondja, hogy:

Az Országos Örmény Önkormányzat folyóirata - Készült a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány támogatásával.

És ez így van rendjén. Ország-világ így tudta: az ARARÁT az Országos Örmény Önkormányzat lapja.

Az 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól 55/A § 1-7 pontja szerint létrejött ez a bizonyos kolofonban említett - Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány. Közpénzekből működik, sok egyéb feladata között igen sok millió forintot - az adófizető magyar állampolgárok forintjait - ítéli oda az országos kisebbségi önkormányzatoknak arra a célra, hogy kisebbségi lapot, folyóiratot jelentessenek meg. Pongyola megfogalmazással: olyan évi öt-hét-kilenc (és még több) millió forintról van szó nemzetiségenként. (Némely - igen nagy létszámú - kisebbség esetén ennek a többszöröséről.) És ez így van rendjén. Szívesen idézném szó szerint az említett paragrafus teljes szövegét, minden pontját, amelyek azt határozzák meg, hogy kik döntenek a pénz odaítéléséről, kik ellenőrzik, stb. De nem akarom untatni az Olvasót...

Csupán annyit említek meg az idevonatkozó, egy oldalnyi szövegből, hogy az Országgyűlés elnöke által kijelölt két személy, továbbá a Miniszterelnöki Hivatal, valamint a pénzügyminiszter által kijelölt személyek ellenőrzik a Közalapítványt. Egy mondatot - a (6) pontot - viszont muszáj idéznem:

"(6) A Felügyelő Bizottság elnöke a Kormány nemzeti és etnikai kisebbségi ügyek felügyeletével megbízott tisztségviselője által kijelölt személy."

Nekem Doncsev Toso jut eszembe, mint "megbízott tisztségviselő", de lehet, hogy tájékozatlan és naiv vagyok.

Mindegy: tájékoztatást szeretnék kapni.

Szeretném, ha az általam - magyar adófizető választópolgár által - megbízott tisztségviselők azt tennék, amivel én (nem én személy szerint, hanem a társadalom)... vagyis személy szerint én is.., megbíztuk őket. Hiszen ez a civil társadalom, a polgári társadalom működése: nem alattvalók vagyunk, hanem önálló, a törvényeket szabad akaratukból betartó emberek! (Na, ugye, hogy milyen naiv vagyok?)

Csakhogy.., és ugyanis...:

Az ARARÁT című folyóiratnak 2000. február 29. dátummal (VI. évfolyam 2. szám) is